

Д-р Бобан Мисоски, доцент¹

Д-р Дивна Илиќ Димоски, доцент²

Новите европски тенденции за признанието на обвинетиот во постапката за спогодување низ одредбите од Законот за кривичната постапка на Република Македонија

УДК: 343.144:340.13(497.7)

1.02 Прегледна научна статија

Апстракт

Со донесувањето на ЗКП од 2010 година, македонскиот законодавец го има прифатено трендот на мешање на акузаторните елементи во традиционалните мешовити системи на казнена постапка со цел зголемување на нејзината ефикасност. Спогодувањето за видот и висината на кривичната санкција, како и признанието на вината претставуваат едни од најинтересните новини во ЗКП. Авторите на овој труд се занимаваат со влијанието на овие новини во ЗКП врз досегашните традиционални институти, како што е признанието на обвинетиот, анализирајќи ја неговата доброволност, свесност, како и доказната вредност и влијанието врз судот при оцената на другите докази.

Клучни зборови: признание на вина, спогодување за санкција, доказна вредност на признанието.

---

¹ Доцент на научната област Казнено процесно право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје.

² Доцент на научната област Казнено процесно право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје.

1. Вовед

Со стапувањето на сила на новиот и реформски ЗКП од 2010 година³ во декември 2013 година, Република Македонија се вбројува во државите со развиен легислативен систем на казнена правда. Имено, преку воведувањето на постапката за спогодување за вина, редефинирањето на системот на истрагата, како и воведувањето англосаксонски модел на главна расправа⁴, новиот ЗКП на РМ, бездруго, може да се перципира како системски закон што во себе има вградено повеќе акузаторни модели чија главна цел е зголемување на ефикасноста на кривичната постапка, како и унапредување на законските гаранции за остварувањето на правото на фер судење на обвинетото лице.

Несомнено, најинтересната новина е воведувањето на постапката за спогодување за кривичната санкција⁵. Инспирацијата за имплементирањето на овој традиционално англосаксонски институт во македонскиот систем на казнена правда првенствено може да се најде во следењето на трендот на европските држави за воведување инструмент во националните системи за казнена правда што би се карактеризирал како изразито ефикасен, ефективен што најчесто служи за забрзување и поедноставување на кривичната постапка. Впрочем, овие карактеристики на постапката за спогодување беа препознаени и од страна на Советот на Европа, кој преку својата Препорака⁶ од 1987 година ја отвори вратата за негова примена во системите на казнена правда во евро континентална Европа, и на тој начин им сугерира на овие држави да воведат механизми за зголемување на ефикасноста на националните кривични постапки. Токму затоа, речиси сите европски држави при реформирањето на националните законодавства имаат предвидено некаков модалитет на институтот за забрзување и поедноставување на кривичните постапки⁷.

---

³ Службен весник на РМ бр. 150/2010.

⁴ Види: Камбовски В., Крапац Д., Калајџиев Г., Бужаровска Г., Стратегија за реформа на казненото право, Министерство за Правда, 2007 г.

⁵ Ibid.

⁶ Види ја Препораката бр. (87) 18 од 17 септември 1987 година, донесена на 410-та седница на Министерите и нивните заменици од државите-членки на Советот на Европа. Достапна на: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=608011&SecMode=1&DocId=694270&Usage=2>

⁷ Види: Бужаровска Г., Мисоски Б., Нанев Л., Компаративно истражување на решенијата за забрзување и поедноставување на казнената постапка, МРКПК, бр. 1, 2008 г., стр. 205 и сл.

Сите овие ново воведени институти, уредени во ЗКП од 2010 година, имаат специфично влијание врз веќе постојните институти што го чинат системот на казнена правда во Република Македонија, со што се јавува потребата од нивно преиспитување, со оглед на тоа што тие може да добијат сосем поинакво (погрешно) значење или поразличен ефект во примената.

Оттука, сметаме дека е нужно да се разгледа признанието на обвинетиот во едно ново светло, односно во светлото на признанието дадено во текот на постапката за спогодување.

2. Генерални карактеристики на постапката за спогодување во ЗКП на РМ од 2010 година

Постапката за спогодување, генерално, според својот изворен концепт во САД, може да се подели на два модалитети. Првиот претставува спогодување за вината, каде што обвинетиот, заедно со неговиот бранител, се спогодуваат со овластениот тужител за вината, односно за составот на обвинителниот акт, додека вториот модалитет значи спогодување помеѓу субјектите на кривичната постапка за видот и висината на кривичната санкција⁸.

Ваквата поделба не е само теоретски модел поради фактот што во условите кога странките се спогодуваат за вината, имплицитно се спогодуваат за видот и висината на санкцијата. Ова е поради тоа што доколку го следиме епилогот од постапката за спогодување за вината, тогаш таа постапка несомнено влијае врз видот и висината на кривичната санкција. Сепак, веламе дека се работи за два различни концепти, бидејќи во услови на спогодување за видот и висината на кривичната санкција, обвинителот и обвинетиот, како и неговиот бранител не го спорат составот на обвинението, туку во текот на спогодувањето се договараат за видот и висината на санкција што е заеднички

---

⁸ Види: Fisher G., Plea Bargaining's Triumph: A History of Plea Bargaining in America, Stanford University Press, 2003, стр. 21 и сл.; Cook, J.G., Marcus P., Criminal Procedure, 5-th. Ed., Lexis Publishing, 2001, стр. 550 и сл.; Kamisar Y., La Fave W.R., Israel J.H., King N.J., Modern Criminal Procedure, Cases, Comments and Questions, 9-th ed., American Casebook Series, West Group, St. Paul, Minn. 1999, стр. 1084 и сл.; Buckle S., Buckle L.G., Bargaining for Justice: Case Disposition and Reform in the Criminal Courts, London; New York: Praeger, 1977.

прифатлива, но, се разбира, во рамките на санкциите пропишани во материјалното законодавство за кривично дело што е наведено во обвинението⁹.

Во услови на задржување на начелото на легалитет во ЗКП од 2010 година, според кое јавниот обвинител е должен да го преземе кривичното гонење, без притоа да ја цели неговата целисходност¹⁰, јасно е дека првиот модалитет за спогодување за вината со обвинетиот не е системски оправдана. Токму затоа, во новите законски решенија во Република Македонија се прифаќа само постапката за спогодување за видот и висината на кривичната санкција како начин за забрзување и поедноставување на кривичната постапка¹¹.

Постапката за спогодување во ЗКП на РМ, начелно, е мошне блиска до оригинерниот модел, и тоа, во неколку аспекти.

Првиот аспект се однесува на фактот што ЗКП на РМ го прифаќа ставот дека постапката за спогодување е дозволена за сите кривични дела, а не само за определена категорија, најчесто полесни, кривични дела¹². Тоа е очигледно од членот 483, ст. од ЗКП од 2010 година.

Следен аспект е тоа што ЗКП на РМ ги предвидува идентичните гаранции од страна на судот во поглед на заштитата на правата на обвинетото лице од неосновани обвинувања или од одмаздољубивост на јавниот обвинител¹³. Овие гаранции се предвидени во членовите каде што е уредена обврската за судот да ја оценува предложената предлог-спогодба особено во делот на тоа дали обвинетото лице е свесно за последиците од прифаќањето на спогодбата, односно дали тоа го прави доброволно (чл. 488, ст. 2).

---

⁹ Во однос на модалитетите на постапката за спогодување, во оригинерниот модел постои и уште еден облик – *nolocontendere* признание на вината, каде што обвинетиот само го признава делото, но не и последиците од него. Со оглед на фактот дека и во федералниот систем на казнена правда во САД, овој облик на признание се смета за реликт и повеќе за проблематичен и компликуван концепт, тој не наоѓа пошироко оправдување ниту во државите што во своите системи на казнена правда ја воведуваат постапката за спогодување, па токму затоа и во оваа пригода на овој облик не му посветуваме дополнително внимание.

¹⁰ Види: Матовски Н., Бужаровска Г., Калаџиџиев Г., Казнено процесно право, второ изменето и дополнето издание, Академик, Скопје, 2011 г., стр. 71-72.

¹¹ Види: Бужаровска Г., Мисоски Б., Plea Bargaining in the New Law on Criminal Procedure in Republic of Macedonia, *Macedonian Law Journal*, 2010 година, стр. 3 и сл.

¹² Види го, на пример, италијанскиот механизам за спогодување или францускиот модел во: Бужаровска Г., Мисоски Б., Нанев Л., Компаративно истражување на решенијата за забрзување и поедноставување на казнената постапка, МРКПК, бр. 1, 2008 година (стр. 201-240).

¹³ Види ги забелешките на Врховниот суд на САД во предметот Борденкирхер против Хајс во насока на заштита на обвинетото лице против одмазда на обвинителот во услови на неприфаќање на постапката за спогодување. Види: *Bordenkircher v. Hise*, Supreme Court of the United States, 1978. 434 U.S. 357, 98 S.Ct. 663, 54 L.Ed.2d 604, а во таа насока се и гаранциите во членот 11 од Федералните правила на кривичната постапка, достапни на: <http://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp>

Конечно, и покрај фактот дека македонскиот ЗКП го препознава само спогодувањето за видот и висината на кривичната санкција, сепак, македонскиот модел е подоследен до изворниот модел на спогодувањето за вината, бидејќи судот не е обврзан во која мерка да предложи ублажување на предложената казна како надоместок за кооперативноста на обвинетото лице. Тоа може да се увиди од членот 483 од ЗКП од 2010 година, во кој се вели дека по спроведувањето на постапката за спогодување, обвинителот и обвинетиот може да му предложат на судот да изрече санкција ублажена најмногу до границите за ублажување казна предвидени во ЗКМ.

Притоа, оваа постапка може да се примени во неколку фази од постапката, односно, во фазата на истрага и во фазата на контрола на обвинението, додека, пак, во фазата на главната расправа се задржува само едниот дел од постапката за спогодување – признанието за вината, односно *guilty plea*.

Спецификите што ги има оваа постапка во однос на различните фази од кривичната постапка, првенствено се однесуваат на даденото признание за вината од страна на осомниченото или обвинетото лице. Односно, разликите се однесуваат на тоа дали признанието е или не е формална претпоставка за примена на оваа постапка.

Притоа, формално даденото признание за вина ја статуира обврската за започнување на постапката за спогодување само ако е дадено во фазата на контрола на обвинението во смисла на чл. 334 од ЗКП на РМ. Тоа значи дека во фазата на истрагата, формално даденото признание не е предуслов за започнување на постапката за спогодување, туку дека е доволна само подготвеноста на обвинетото лице за соработка со обвинителот, што, од друга страна, би требало да се толкува како имплицитно признание.

Во случаите кога признанието е дадено во текот на неговиот прв распит пред судот, тогаш, впрочем, и не се спроведува постапката за спогодување помеѓу јавниот обвинител и обвинетиот и неговиот бранител, туку во оваа постапка акцентот е ставен на судот што само ја оценува валидноста на признанието, аналогно на одредбите за оцена на спогодбата за видот и висината на кривичната санкција по спроведената постапка за спогодување, а натаму, во текот на главната расправа, ги овластува странките да ги изведуваат само

доказите што се поврзани со одмерувањето на кривичната санкција (чл. 380 и 381 од ЗКП од 2010 година).

Токму затоа, согласно одредбите на ЗКП на РМ со кои се уредува постапката за спогодување, може да зборуваме за експлицитно или имплицитно признание, што, пак, на признанието како традиционален институт во нашиот систем му дава нова светлина.

3. Признанието на обвинетиот и неговата доказна вредност во постапката за спогодување

3.1. Поимно определување на признанието и неговите специфики во постапката за спогодување

Исказот на обвинетиот во кривичната постапка е практично секоја изјава што тој, во тоа својство, им ја дава на органите на постапката, било со неа да ги побива или, пак, да ги прифаќа наводите на обвинението. Признанието, пак, е посебен вид изјава на обвинетиот со која тој признава дека го сторил делото – или, пак, признава дека е вистинит определен факт што за него е инкриминирачки.

Дури и во постапката за спогодување во пораните фази од кривичната постапка, самиот факт дека обвинетиот се согласил да се спогоди, како и потпишувањето на изјавата во однос на видот и висината на кривичната санкција како резултат на стореното дело, упатуваат на неговата подготвеност имплицитно да го признае делото, односно да се согласи со доказите на обвинителот со кои на негов товар се става извршувањето определено кривично дело.

Некои автори признанието го дефинираат како *доброволно* дадена изјава на обвинетиот дека е вистинит некој факт што е штетен за него,¹⁴ но иако доброволноста е критериум од кој зависи дали допуштеноста, односно доказна вредност на признанието, сепак таа не е суштествен елемент што поимовно го дефинира признанието. Во спротивен случај, не би говореле за *недоброволно, односно присилно дадени признанија*. Во оваа смисла е и

---

¹⁴ Види: Марина П., Теорија на кривичната постапка – Книга I, Скопје, 1958, стр. 192.

дефиницијата на признанието, во англиското право, како „секоја изјава, целосно или делумно штетна за лицето што ја дава, без оглед на тоа дали е дадена на овластено лице или не, и без оглед дали е дадена со зборови или на поинаков начин“. ¹⁵ Во американската литература, признанието е дефинирано и како изјава дадена од лицето, во која тоа тврди дека сторило кривично дело (confession) или, пак, со која потврдува дека е точен определен факт, што за него е инкриминирачки, но не претставува признание во наведената смисла (admission). ¹⁶

3.2. Доброволност на признанието во постапката за спогодување

Во постапката за спогодување, впрочем, како и во редовната постапка, неопходно е признанието да биде доброволно за да биде допуштено. Имено, обвинетиот мора да биде согласен доброволно и експлицитно да го признае делото во текот на контролата на обвинението или на првото рочиште од главната расправа или имплицитно доброволно да прифати да учествува во постапката за договарање со обвинителот во текот на истрагата. Ова е практично и еден од начините во текот на постапката за спогодување да се гарантира неговото право на фер судење. Односно, неприфаќањето на изнуденото признание или принудното учество во постапката за спогодување претставуваат гаранции дека обвинетиот нема да биде третиран како „жртвен јарец“, односно како лице што по секоја цена во постапка надвор од судот би ја прифатило кривичната одговорност за некое кривично дело, единствено инспирирано од потребата на органите на прогонот за привиден позитивен резултат во спречувањето на криминалитетот ¹⁷.

Доброволноста на признанието има и дополнителна вредност, имајќи го предвид и субјективниот односна лицето што го дава во однос на неговите последици. Имено, прифаќањето на делото како свое преку даденото признание е една од најинтересните појави во форензичната психологија од аспект на разјаснување на психолошкиот механизам на признанието, односно

---

¹⁵ Види: PACE sec. 82(1); види и: С. TAPPER, Cross and Tapper on Evidence, 12th Edition, Oxford University Press, стр. 627.

¹⁶ Види: Hall D.E., Criminal Law and Procedure, 5th Edition, Delmar Cengage Learning, 2009, стр. 394.

¹⁷ Во таа насока, види ги забелешките на Меконвил за практиката на бранителите пред судовите во Англија. McConville, M., Plea Bargaining: Ethics and Politics, pp. 562-587, Journal of Law and Society, Vol 25, No. 4, 1998, стр. 570 и сл.

мотивот што го тера обвинетиот да го признае делото, а особено ако се има предвид дека некои сторители признаваат лесно и брзо, за разлика од други, кои и покрај квалитетот и квантитетот на доказите против нив, никогаш не го признаваат делото.¹⁸ Оттука, мотивот за признавање на кривичното дело е во тесна врска со механизмите на психичката структура на личноста. Постојат објективни психолошки околности што го тераат сторителот да го признае делото, и покрај сопствената одлука да истрае во одрекувањето. Имено, се смета дека лицето, по извршувањето на делото, е во состојба на латентна психичка напнатост, стравот од откривање е постојано присутен, а станува нагласен особено при испитувањето. Ако се имаат, пак, предвид неизвесноста и непрегледноста во однос на тоа со кои докази располагаат органите на прогонот, тоа уште повеќе ја намалува можноста за обвинетиот психолошки да се растовари.¹⁹

Токму поради овие факти, постапката за спогодување честопати се перципира од страна на обвинетиот и како можност за едно брзо и релативно „безболно“ решение. Односно, како решавање една животна ситуација, но подалеку од очите на јавноста и од целокупниот негативен ефект што може да настане како резултат на јавно спроведеното судење.

Признанието мора да биде израз на слободната волја на обвинетиот, и тоа има вредност само ако е дадено по правилно изложените поуки од органот што го спроведува испитувањето. Во оваа смисла, признанието се разликува од изјаснување за делото, односно за обвинението. Оттука, тој може да се изјасни за виновен, а притоа воопшто да не изнесе признание. Признанието, пак, за разлика од тоа, секогаш треба да се состои од факти што може да се проверат со соодветни докази.²⁰

Кога можеме да сметаме дека признанието е доброволно? Од формално-правен аспект –тогаш кога органите „играле според правилата“, почитувајќи ги законските гаранции и не повредувајќи ги забраните за примената на определени начини на испитување. Но, добро е да се има предвид дека и во таквата ситуација сепак постои определен психолошки притисок што нужно се јавува кај секое лице уште од првиот момент кога ќе биде информирано дека

---

¹⁸ Види: Hall D.E., op. cit. 394.

¹⁹ Ibid., стр. 172.

²⁰ Види: Pavišić B., Komentar Zakona o kaznenom postupku, DUŠEVIĆ & KRŠOVNIK d.o.o. Rijeka.

против него има некакви обвиненија, а уште повеќе кога е соочено со испитувачот и кога му се предочени доказите против него.

По спроведената постапката за спогодување, било да се работи за спогодување во текот на истрагата или за признание во текот на главниот претрес, како резултат на експлицитно признание, судот секогаш мора да ја преоцени доброволноста на признанието. Всушност, судот мора да оцени дали согласноста за учество во постапката за спогодување е израз на слободната волја на обвинетиот и декатаа не е дадена како резултат на претходни закани упатени од страна на органите на прогонот. Дотолку повеќе, судот би требало да ја осуети и ситуацијата кога обвинетиот е присилен да даде признание и да учествува во постапката за спогодување во конкретниот случај како резултат на трампење со обвинителот²¹ за некој друг случај или кога се работи за типична принуда. Дополнителен гарантен механизам за правата на обвинетото лице од евентуалната злоупотреба во однос на доброволноста на признанието би требало да биде и присуството на бранителот што би требало да биде присутен во текот на сите процесни дејства кога се спроведуваат постапките за спогодување.

Во таа насока, дури и кај даденото признание во текот на главната расправа, по што може да се премине кон постапката за спогодување, судот мора критички да ја преиспита и доброволноста на признанието и свеста, како и законитоста на предложената предлог-спогодба во однос на видот и висината на кривичната санкција. Практично, при оценувањето на доброволноста, судот би требало да има еден активен и критичен став во однос на ова признание, што значи дека и покрај фактот што во овие случаи, според одредбите на ЗКП, судот ги изведува само доказите што се битни за одмерување на санкцијата, сепак, тоа не би требало да се толкува како негова неактивност во поглед на оценувањето на свесноста, доброволноста и основаноста на даденото признание.

3.3. Свест за признанието во постапката за спогодување

Признанието може да содржи и поинаков приказ на определени околности, но мора да се однесува на околности што го товарат обвинетиот. Во

---

²¹ Види: Alschuler A. W., The Prosecutor's Role in Plea Bargaining, *The University of Chicago Law Review*, Vol. 36, No. 1. (Autumn, 1968), pp. 50-112, стр. 93.

рамките на признанието, обвинетиот може да изнесува околности за кои смета дека му служат за одбрана, а дали навистина се работи за таква околност е *quaestiofacti*.²²

Тоа значи дека, во секој случај, при давањето на признанието, или во текот на неговото учество додека трае постапката за спогодување на обвинетиот мора јасно да му биде објаснето кои се последиците од неговото признание, односно да знае што признава. Ваквата негова свест се оценува од неколку аспекти. Првиот аспект е дали тој е свесен за своите постапки или верува дека со неговото признание само би си ја олеснил неговата положба. Свеста во првиот случај треба да ја опфати интелектуалната компонента на умислата. Притоа, свеста за делото би требало да биде оценета и од страна на обвинителот и од страна на судот при оценувањето било на признанието било на спогодбата со која на судот му се предлага определување санкција. Во оваа насока, судот би требало да оцени дали пред него се наоѓа пресметлив сторител на кривичното дело и дали се работи за лице што свесно ги презема своите постапки²³.

Вториот аспект би требало да ја опфати свеста за последиците, првенствено од делото, што значи дали се работи за волево дејство или се работело за несреќен случај. Во овој случај, товарот за оценка повторно би требало да падне врз судот што би требало да го распита обвинетиотпри оцената на предлог-спогодбата дали знаел или можел да знае какво дејство презема и кои се последиците од таквото негово дејство.

Конечно, третиот аспект е свеста за последиците и свеста за санкцијата. Односно, обвинетиот мора да знае дека со неговото експлицитно или имплицитно признание се согласува со определената казна или санкција, како и со обврската за евентуалното надоместување на причинетата штета. Ова значи дека мора да му се објасни дека неговото признание бездруго води кон определени штетни консеквенции што тој ќе мора да ги трпи.

3.4. Доказна вредност на признанието

---

²² Види: Pavišić B., op. cit.

²³ Види ги предметите наведени кај: Israel J.H., Kamisar, Yale, LaFave W. R., Criminal Procedure and the Constitution, Leading Supreme Court Cases and Introductory Text, 2003 Edition, Thomson-West, стр. 558 исл.

Оцената на исказот на обвинетиот, односно оцената на неговото признание или одрекување, спаѓа во редот на најсложените прашања во кривичната постапка, бидејќи судот тука се среќава со докази што се проткаени со непосредниот интерес на обвинетиот – кривичниот предмет да се реши колку што е можно поповолно за него.²⁴

Оттука, и покрај честите нагласувања на тоа дека, за разлика од минатото, денес на признанието не му се придава посебна доказна вредност, сепак може да се каже дека врз оцената на исказот на обвинетиот влијаат голем број околности, па дури и дека постојат извесни предубедувања. Па така, судот што треба да ја одреди доказната вредност на исказот најчесто многу цврсто држи до признанието на обвинетиот, како да има нешто „магично“ во тоа што обвинетиот го признал делото што му се става на товар.²⁵ Дури и се добива впечаток дека судот честопати смета дека со добивањето на признанието е завршен и најглавниот дел од работата во доказната постапка, а во прилог на ова е и стремежот на полицијата за обезбедување признанија во колку што е можно повеќе случаи.

Токму овие тврдења се поткрепени и со официјалната статистика за начинот на решавање на судските предмети на федерално ниво во САД, каде што дури над 90% од сите предмети се решени по пат на признание од страна на обвинетите лица, преку примена на постапката за спогодување²⁶.

Ова остава простор за малку поинакво толкување на доказната вредност на признанието или толкување што е поблиско до практиката, и покрај тоа што ставот на законот е принципиелно поинаков, во смисла на тоа дека нормативно на исказот на обвинетиот не му се дава поголема доказна вредност отколку на кој било друг доказ во постапката. Оттука, во практиката, признанието и натаму останува драгоцен, ако не и најбаран доказ.

За тоа дека признанието е еден од позначајните докази, говори и фактот дека во постапката за спогодување, признанието дадено во текотна главната расправа го ослободува обвинителот од товарот да изведува докази во прилог на

---

²⁴ Види: Dimitrijević D.V./Stefanović-Zlatić M./Lazin Đ., *Krivično procesno pravo*, Naučna knjiga, Beograd, 1986, стр. 223.

²⁵ Ibid.

²⁶ Види: Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice, Source book of Criminal Justice Statistics Online, tbl. 5.24.2010, достапно на: <http://www.bjs.gov/index.cfm?ty=tp&tid=64>; како и кај Bibas S., Incompetent Plea Bargaining and Extrajudicial Reforms, *Harvard Law Review*, Vol. 126, 150:2012, достапно на: [https://www.law.upenn.edu/cf/faculty/sbibas/workingpapers/126HarvLRev150\(2012\).pd](https://www.law.upenn.edu/cf/faculty/sbibas/workingpapers/126HarvLRev150(2012).pd)

вината на обвинетиот, а судот е должен само да ја оцени свесноста и доброволноста на признанието на обвинетиот. Односно, вистинитоста на признанието се оценува само низ призмата на доказите што се важни за одмерување на кривичната санкција.

Во прилог на оваа теза, се разбира дека не може докрај да бидеме начисто кои докази единствено влијаат врз видот и висината на санкцијата, но во услови на дадено признание во текот на главната расправа, согласно одредбите од ЗКП, јавниот обвинител е ослободен од товарот на докажувањето на мотивите, причините и умислата на обвинетиот во однос на делата наведени во обвинителниот акт. Од друга страна, во ниту еден случај тоа не смее да му остане енигма на јавниот обвинител, од едноставна причина што овие докази тој би требало да ги расчисти во текот на истрагата, односно доказите би требало да му бидат достапни и проверени при услови на непостоење признание, што би претпоставило и обврска за нивно изведување во текот на главната расправа.

Во прилог на фактот, ова само покажува дека согласно одредбите од членовите (чл. 380-381) од ЗКП на РМ, признанието има значително поголема доказна вредност, односно со право може да се каже дека овој доказ допрва ќе добива актуелност и тежина во однос на другите докази.

Се разбира, не може да се побие тврдењето дека потребата за признанието што ја имаат органите на постапката е, всушност, спознајна потреба, затоа што обвинетиот е оној што најдобро знае дали го сторил делото или не, а некои факти ќе може да се утврдат и исклучиво со помош на неговиот исказ. Оттука, овој момент од психолошка природа е особено значаен за практиката, бидејќи упорното одрекување на обвинетиот дека не е виновен и дека не го сторил делото, секако, внесува сомнеж и колебање и кај судијата. Или, поинаку кажано, „оној што ги познава стравот и загриженоста од пресудувањето врз основа на индиции, тој ќе сфати дека за практичарот, признанието и натаму е *reginaprobationum*“.²⁷

Сепак, на исказот на обвинетиот при неговата оценка, и судот и јавниот обвинител мора да му пријдат непосредно и конкретно, односно овие органи мора со помош на факти, околности и другите докази што се прибираат во

---

²⁷ Според Damaška M., *Okrivljenikov iskaz kako dokaz u suvremenom krivičnom procesu*, Narodne Novine, Zagreb, 1962, стр. 65.

постапката да го преиспитаат признанието. Во спротивен случај, признанието би било само „осамено“ признание или одрекување.

Дотолку повеќе, практиката покажува дека и доброволно дадените признанија може да бидат и погрешни, односно објективно неистинити и лажни – субјективно неистинити. Објективно неистинитите признанија најчесто потекнуваат од заблудата за околностите на случајот. Лажните признанија, пак, се особено интересни делумно поради нивната, не секогаш, разјаснета етиологија. Тие може да се резултат на повеќе причини. Така, на пример, професионалните криминалци понекогаш признаваат полесно дело за да го спречат откривањето на потешкото, а лажните признанија понекогаш може да имаат и психопатолошка заднина. Понатаму, побудата и мотивот за лажното признание некогаш може да бидат роднинска врска помеѓу вистинскиот сторител на делото и оној што лажно признава, на пример, родителот признава за да го заштити детето или, пак, малолетникот кому би била изречена полесна казна за да го заштити полнолетниот сторител од потешка казна; понатаму, побудите може да бидат и некаква материјална корист, односно награда; некои лица лажно признаваат за да го привлечат вниманието кон себе, а некои, пак, за да си обезбедат „храна и сместување“. Лажните признанија може да бидат дадени и како резултат на притисокот на кој е изложено лицето во текот на испитувањето. Така, на пример, долготрајното и енергично испитување на осомничениот може да доведе до т.н. „синдром на сомневање во сопствената меморија“. Имено, таквото испитување може да ги разниша менталниот склоп и сигурно стадо тој степен што невино лице ќе признае дело што не го сторило како резултат на тоа што ќе престане да ѝ верува на својата меморија и ќе почне да ги прифаќа сугестиите од испитувачот.

Во услови на примена на постапката за спогодување, имањето критичен став кон признанието на обвинетиот или имањето критичен став кон неговата подготвеност за соработка се од големо значење за овластениот тужител, како и за судот. Тоа значи дека овие органи во ниту еден случај не би смеееле нивните заклучоци во однос на кривичното дело да ги базираат исклучиво врз признанието. Односно, признанието би требало да им служи само како една логична постапка на лицето, што доаѓа како резултат на целосно и опсежно спроведена истрага. Повторно, главниот товар на докажување го сноси јавниот обвинител, за кого признанието на обвинетиот би претставувало само

афирмација на неговата правилно завршена работа во однос на прибирањето на доказите во текот на истрагата.

Токму затоа, во услови на дадено признание во текот на главната расправа, во ниту еден случај при оцената на признанието и поднесената спогодба судот не би требало да биде лишен од правото да го праша обвинетиот за која било нелогичност во однос на фактичната состојба, што би произлегла врз основа на наведениот попис на докази наведени во обвинението (чл. 321 ст. 2).

Сепак, главниот товар во однос на признанието во постапката за спогодување ја сноси јавниот обвинител поради тоа што тој е должен да ги поднесе и да ги изведе доказите пред судот што според овие одредби е пасивен арбитер и не може, ниту, пак, има можност самиот активно да изведе определени докази во услови на непостоење логичен редослед на доказите во насока на оправдувањето на тезата на јавниот обвинител наведена во обвинителниот акт.

Важно е да се нагласи дека доколку судијата смета дека признанието не е основано, не е должен да го прифати, ниту, пак, да ја верификува постигнатата спогодба за видот и висината на кривичната санкција постигната помеѓу јавниот обвинител и обвинетиот, како и неговиот бранител во текот на истрагата или постапката за контрола на обвинителниот акт. Во овие услови, всушност, даденото признание се смета дека има вредност еднаква на сите други докази што би требало да ги изведе јавниот обвинител во текот на главната расправа што мора да се спроведево овие услови, за да може судот да ја донесе својата пресуда по однос на наведеното обвинение.

Во таа насока, не е помалку значајно да се подвлече и фактот дека присуството на бранителот, само по себе, не подразбира и квалитетен правен совет или, пак, целосна заштита на правата на обвинетиот. Се поставува прашањето дали можеби бранителите честопати пропуштаат да интервенираат тогаш кога е потребна интервенцијата, односно тие најчесто заземаат пасивен став, па можеби дури и некои од нив стануваат дел од машинеријата со која се соочува обвинетиот²⁸. На ова укажуваат и примери од практиката во Англија,

---

²⁸ Види: Alschuler A. W., The Defense Attorney's Role in Plea Bargaining, *The Yale Law Journal*, Vol. 84, No. 6. (May, 1975), pp. 1179-1314, стр. 1180 и сл.

каде што има случаи на изнудени признанија и тоа при снимени сослушувања спроведени во присуство на бранители.²⁹

4. Заклучок

Со воведувањето на постапката за спогодување помеѓу јавниот обвинител, од една страна, и обвинетиот и неговиот бранител, од друга страна, во системот на казнена правда во Република Македонија се направи едно тектонско поместување на основните принципи на мешовитата казнена постапка во корист на традиционалните институти на акузаторната казнена постапка, пред сè, прифаќајќи го, можеби, едно од најефикасните „оружја“ за зголемување на ефикасноста во постапувањето од страна на органите на прогонот. Со воведувањето на оваа постапка, се чини дека некои досегашни традиционално неменливи институти од кривичната постапка како што се, на пример, признанието и неговата доказна вредност, добиваат нов квалитет и карактеристики. Токму поради ова сметаме дека, според одредбите од ЗКП, товарот на докажувањето и доказната вредност на признанието имаат зголемена вредност во однос на другите докази. Но, од друга страна, и покрај фактот дека постапката за спогодување и даденото признание од страна на обвинетиот претставуваат ефикасна алатка на јавниот обвинител за постигнување и исполнување на неговите работни обврски, тие сепак даваат и дополнителен товар на неговата работа. Односно, во услови на модификација и скратување на главната расправа, кога е дадено признание од страна на обвинетиот, токму главниот товар во поглед на правдата и правичноста на кривичната постапка го носи јавниот обвинител. Затоа што, во овие случаи, целата постапка се базира врз основа на професионалноста и етичноста што ги покажал јавниот обвинител во текот на истрагата. Токму затоа, се надеваме дека практиката на примената на овие нови институти од новиот ЗКП нема да претставуваат „камен на сопнување“ на патот на остварувањето на правдата, туку ќе послужат за остварување на единствената цел за која се предвидени, односно за зголемување на ефикасноста и правичноста на системот на казнена правда.

---

²⁹ R v Paris (1993) (1993) 97 Cr. App. R. 99 (*Cardiff Three*).

Boban Misoski, PhD³⁰

Divna Ilikj Dimoski, PhD³¹

**THE LATEST EUROPEAN TRENDS REGARDING THE GUILTY
PLEA AND THE SENTENCE BARGAINING PROCEDURE THROUGH THE
PROVISIONS OF THE MACEDONIAN CRIMINAL PROCEDURE CODE**

UDK 343.144:340.13(497.7)

1.02 ReviewArticle

Abstract

With the enactment of the new Criminal Procedure Code in 2010 Macedonian legislator within the criminal justice system has accepted the European trend for mixing of the adversarial elements within the traditional inquisitorial system in order to increase its efficiency. One of the most interesting novelties is the guilty plea and sentence bargaining procedure. The authors in this text elaborate the impact of the novelties to the traditional institutes such as defendant's confession and provide theoretical background for proper implementation of the guilty plea and sentence bargaining by the Macedonian courts. Further more they debate over the constituent elements of the admissible guilty plea such as intelligence and voluntariness, together with the burden of proof which is generated to the outcome of the criminal trial through these defendant's guilty pleas.

Keywords: sentence bargaining, guilty plea, confession.

---

³⁰ Assistant Professor in Criminal Procedure Law, Faculty of Law, „Justinianus Primus“, University, „Ss. Cyril and Methodius“ Skopje.

³¹ Assistant Professor in Criminal Procedure Law, Faculty of Law, „Justinianus Primus“, University, „Ss. Cyril and Methodius“ Skopje.